

Københavns og Vartov Valgmenigheder

September 2016 Nr. 3

At være menneske

5. søndag efter trinitatis 2016 – Matthæus 16,13-26

'Mennesket er et væsen der kan vænne sig til alt.' Dostojevskij mener at det er den bedste definition på et menneske. Det kan udsættes for voldsomme omvæltninger, løftes til den højeste begejstring, henleve i begivenhedsløs normalitet. Ikke kun det normale kan vi vænne os til – det *må* vi vænne os til. Også det der ligger højt over og lavt under, kan et menneske vænne sig til. Navnlig det sidste er påkrævet. Hvis man skal tro Dostojevskij.

Men der er én ting et menneske ikke kan vænne sig til: Det kan ikke vænne sig til tanken om at det ikke skulle findes. Uanset hvordan dets liv former sig. Jesus siger det også: 'Hvad kan et menneske give som vederlag for sit liv?' Der er ikke noget som kan opveje et menneskes liv. Der er ikke noget som kan erstatte det. Som kan måles med det.

Alligevel forsøger vi at orientere vores liv mod noget som er så værdifuldt at det

kan måles med det, fylde det. Ikke ligegyldige ting. Men ting og steder vi knytter os til, sager vi kæmper for. Det er jo ikke hele livet; det véd vi godt. Og det ville heller ikke være hele livet selv om vi vandt 'hele verden', som Jesus siger. For der er intet der kan opveje et menneskes liv.

Vi kan ikke vænne os til tanken om at vores liv skulle kunne erstattes af noget andet – lige meget hvor hårdt eller hvor let vores liv er. Livet vil altid være noget vi søger at bevare. Fordi der ikke er noget andet der kan opveje det.

Men Jesus siger at der *er* noget som kan opveje et menneskeliv. Der er et 'vederlag' for det. Noget som kan give livet tilbage til den der har mistet det. 'Den, der vil frelse sit liv, skal miste det'. Mennesket skal *ikke* bevare sit liv – selv om det er uerstatteligt. Hvis vi søger at bevare vores liv fordi det er uerstatteligt, skal vi miste det.

Det er et meget hårdt udsagn. Det mod-siger enhver naturlig tilbøjelighed, og vi kan umuligt vænne os til tanken.

Jesus taler ikke om klodens liv og dyre-arternes bevarelse. Det må vi tage vare på uden at blande ham ind i det. Jesus taler om menneskelivet. Ikke som en biologisk organisme, men som det liv der udfolder sig i menneskets forhold til sin menneskelighed. Og det er så i den forbindelse han erklærer at mennesket ikke *selv* skal søge at bevare sin uerstattelige menneskelighed.

Men det er jo det vi gør! Vi søger at bevare vores menneskelige liv fordi det er uerstatteligt. Vi søger at bevare vores liv i verden. Hvad skulle vi ellers gøre? Det er sådan mennesker ræsonnerer, tænker og handler. Det er hvad mennesker vil.

Men det afviser Jesus da han irettesætter Peter: 'du vil ikke, hvad Gud vil, men hvad mennesker vil.' Hvad vil Peter? Da Jesus har forudsagt at han nu går til Jerusalem for at lide og dø, udbryder han: 'Gud bevare dig, Herre, sådan må det aldrig gå dig!' Peter tænker menneskeligt. Han vil at hans ven og herre skal forskånes for lidelse og død. For Peter er Jesu liv uerstatteligt, ja, han kalder ham 'den levende Guds søn'. Så meget betyder han for ham.

Men Jesus forbander Peter fordi han vil afholde ham, den levende Gud, fra at dø: 'Vig bag mig, Satan! Du vil bringe mig til fald. For du vil ikke, hvad Gud vil, men hvad mennesker vil.'

Hvad er det vi overser når vi vil bevare vores liv som vi finder uerstatteligt? Hvad er der galt med vores selvopholdelsesdrift?

Måske beror den på at vi kan vænne os til alt, næsten alt. Men den er ikke varende. Vi kan ikke hele tiden holde os selv oppe.

Vi må vedkende os vores skrøbelighed, ja, vores dødelighed. Vi kan miste terræn. Et menneske kan miste fodfæste i verden. Driften til selvopretholdelse kan bukke under. Den der ikke vil erkende det, kommer til at kaste sig ud i så store anstrengelser at han ikke alene mister blik for sit eget liv, men også for deres som han tvinger til at tage del i de overmenneskelige anstrengelser han har pålagt sig selv. Vi må erkende at vores naturlige tilbøjelighed til at bevare uerstatteligt liv kommer til at lide skibbrud. Og at vi uden denne erkendelse kan forspilde vores liv.

Vi kan forstå Jesu hårde ord som et bud om at vi skal samtykke i menneskets vilkår – også til gavn for de andre. Jesus og Dostojevskij kan have ret når de siger at et menneske kan vænne sig til alt, og at den opgave må vi tage på os, så godt og så langt vi formår.

Det ville i hvert fald spare os for mange overanstrengte forsøg på at på at få noget ud af livet, som vi siger. Som om livet er en svamp vi presser, eller en citron. Som om vi har krav på at få noget 'ud af' de andre. Og som om de andre har krav på at få noget 'ud af' os – krav som vi alt for gerne imødekommer ved at fylde os med alle mulige behageligheder som vi kan hælde ud over dem: alle de meninger og synspunkter som flyder så let. Jesu ord er en kritik af den der vil bevare sit liv ved at hævde sig.

Men der er noget mere i det når han siger at den der vil bevare 'sit liv, skal miste det; men den, der mister sit liv på grund af mig, skal finde det.' Vores liv bliver først for alvor uerstatteligt når vi lægger det fra os. Når vi giver afkald på at ville bevare os selv ved at hævde os. Når vi ikke for enhver pris

vil bevare vores eget liv. Først da kommer livet igen. Som en uanstrengt tilskikkelse.

Dét tror jeg ikke vi kan vænne os til. Vi må høre det igen og igen. Som Peter der bekender at Jesus er 'Kristus, den levende Guds søn'. Men lynhurtigt glemmer Peter at livets levende Gud ikke er en selvopretholdende gud. Peter kan ikke forstå at Gud ikke er en gud der vil bevare sin søn fra lidelse og død. Peter ejer hvad Thomas Mann i en af sine Josef-romaner har kaldt 'den naturlige manglende evne til at tro på døden'. Han må belæres så hårdt som kun forbandelsen kan. Han skal forstå at Jesus som han lige har bekendt som den levende Guds søn, må til Jerusalem for at lide og dø. For *kun en levende gud kan dø. Og kun en gud der dør, kan opstå.*

Det er den bekendelse kirken bygger på. Den er lagt i munden på Peter som straks svigter den. For bekendelsen er afkaldet på at ville bevare sit eget liv. Afkaldet på kun at ville hvad mennesker vil.

Her begynder vi at forstå at selvopretholdelsens liv ikke opfylder menneskets liv. De kampe dét kræver, har sine omkostninger som ikke altid er menneskelige. Dyrkelsen af det stærke menneske kan blive umenneskelig. De fysiske og mentale anstrengelser der sættes ind, kan være ødelæggende. Den der for enhver pris vil bevare sit liv, kan miste opmærksomheden for hvad det tilskikker ham.

Hvad kan et menneske give som vederlag for sit liv? I grunden intet. Fordi der ikke er noget der kan opveje det. Alle menneskets bestræbelser må samle sig om at bevare det. For vi kan ikke bytte vores liv ud med et andet liv, med en andens liv. Hvem kan ønske sig et andet liv? Jo, et stakkels

menneske kan måske, i et øjeblik af dyb fortvivlelse.

Mennesket kan ikke give noget til vederlag for sit liv. Men Gud giver *sit* liv til vederlag for menneskets liv. Hvad enten dette liv er et liv i vellykket selvopretholdelse eller et fortvivlet liv. Hvad enten det er et liv der vinder hele verden, eller et liv der falder ud af verden.

Det er evangeliet om den levende Gud som må dø for at opstå til et nyt liv. Det liv som vi troede var uerstatteligt, erstatter Gud med sit nye liv. Som vederlag for vores liv – som vi giver afkald på i bekendelsen. Bekendelsens ord er lagt i munden på os der hele tiden svigter budskabet fordi vi vil som mennesker vil. Men nu får vi et rigere liv.

Det kan vi ikke vænne os til. Men vi kan vænne os til at gå i kirke. For vi må høre det igen og igen.

Niels GrønkJer

Salmer: 726, 333, 54 – 192, 265, 453

Grundtvigs romantiske kristendom

Romantikken har blivende betydning for vores kristendom i dag, fordi dens ånd er blevet filtreret igennem Grundtvigs forfatterskab og er blevet 'døbt'.

Jakob Knudsen sagde om Grundtvig, at det nittende århundrede stod spejlet i hans sjæl og skrift. Få har som han gennemlevet hele dette århundredes bevægelser – fra oplysning til romantik og videre igen. Hans liv og forfatterskab vidner om en kamp for at forsonе kristendommen med samtidens åndelige strømninger. Sine indsigter vandt Grundtvig gennem en indædt og kritisk omgang, ikke kun med traditionen, men også med samtidens teologi og digtning. Hans 'mageløse opdagelser' kom ikke ud af intet, men var resultater af møjsommeligt udfærdigede litterære forsøg, hvoraf mange endte i skuffen.

Efter i ungdommen at have været påvirket af tidens strømninger – rationalisme og romantik – stod han i lang tid i opposition til sin samtid. Efterhånden indså han dog, at man ikke kunne 'aftrætte' tiden dens ret, som han senere formulerede sin indsigt i digtet "Til mine to Sønner" (1839):

Men vi alle, stor og liden,
Som vil virke godt og frit,
Maa, hvad end vi har mod Tiden,
Altid med den holde Skridt,
Aldrig den sin Ret aftrætte,
I sit rette Lys den se,
Den sit Spejl for Øje sætte,
Og kun ad dens Daarskab le (PS VI, 254f).

I begyndelsen af århundredet havde Grundtvig lært romantikken at kende gennem sin fætter Henrich Steffens' *Indledning til filosofiske Forelæsninger*, som han i sine for-

mative år studerede indædt. Her læste han om den store sammenhæng i poesi, natur, historie, filosofi og religion og fik tændt en længsel efter at få indsigt i og blive en del af denne store sammenhæng. En længsel, han med tiden indså, kun kunne opfyldes i Gud.

I 1812 skrev han, at romantikken havde oplevet en ærbødighed for det poetiske i mennesket og for den hellige skrift og derfor "maaske jævnet Veien for tilbagevendende Kristendom" (US II, 353). Denne anelse fik han bekræftet godt ti år senere, da Henrich Steffens i 1823 trådte frem som *en stemme fra menigheden* med et skrift *Om den falske teologi og den sande tro*. Dette førte Grundtvig ud i en lang teologisk og åndshistorisk selvransagelse, hvor han for alvor blev klar over, at der måtte være en sammenhæng mellem den romantiske åndsretning og den nyopvakte lutherske kristendom, som han ønskede at blive bannerfører for – og i nogles øjne også blev. Denne selvransagelse kulminerede i det store digt *Nyaars-Morgen* fra 1824. Her kun ét enkelt eksempel fra dette digt: En strofe, der udtrykker, at den længsel efter den store sammenhæng, som romantikken viste, forbinder mennesket med Gud:

Saa længe end findes
I Støvet et Savn,
Der kun kan forvindes
I Frelserens Favn,
Saa længe skal Bordet,
Med Sølv og med Guld,
Med Troen paa Ordet,
Staa højt over Muld,
Og Hjerter forene,
Som levende Stene,
Til Piller i Faderens Hus (str. 64).

Mennesket er skabt i Guds billede, og derfor hører Gud menneskets suk over jordelivet og kommer det i møde i sit ord og i sit hus. Og når han gør det, genoprejser han menneskelivet, så det faldne mod kan rejse sig. Sådan kan man kort og godt udtrykke Grundtvigs kristne romantik, det som man senere har kaldt hans sammentænkning af menneskeliv og kristendom. Med et kendt vers kan man også sige, at ingen har guldårer fældet, som ej glimt af guldet så, eller på en tredje måde: Menneske først, kristen så.

Denne tanke, at kristendommen er skabningens genoprettelse, fandt han også hos sit store forbillede, kirkefaderen Irenæus. Når jeg her udlægger det som et forhold mellem romantik og kristendom, er det fordi denne idéhistoriske forankring kan hjælpe os med at få blik for noget af det mest dragende i Grundtvigs kristendomsforståelse. Det særegne og tidsbundne i hans måde at tænke og digte på er måske noget af det, der bør påkalde sig størst opmærksomhed i dag.

Sagen er den, at Grundtvigs vigtigste indsigt, hans såkaldte mageløse opdagelse fra 1825: at Gud møder os i gudstjenesten i sine ord ved dåb og nadver, i fadervor, velsignelse og fredsløsning, kom i kølvandet på den ny-konfrontation med romantikken, som han mødte hos Steffens i 1823 og udtrykte i *Nyaars-Morgen*. Dette er vigtigt, fordi det viser, at den intime sammenhæng mellem menneskeliv og kristendom (desværre ofte misforstået sådan, at det hele er sagt med førstnævnte) er med som en integreret del af Grundtvigs kirkesyn.

Det kan man f.eks. se i salmen "Tør end nogen ihukomme" (DDS 348), som er den første salme, Grundtvig skriver efter sin 'opdagelse'. Grundtvig tager her udgangspunkt i et dobbelt forlæg i det gamle testamente, Salme 137,1-7 og Haggajs Bog 137,1-17.

På denne måde får han med et genialt greb koblet erindring og profeti, historie og håb. Den gammeltestamentlige klagesang ved Babylons floder bliver gennem mindet om "Zions sang" til et profetisk syn om, at Gud i fremtiden skal skabe et nyt tempel – kirken. Denne historiske typologi – sammenhængen mellem Israels fjerne tempel og kristenmenneskets tilsyneladende fjerne kirke – kædes endvidere (ved hjælp af gennemgående allusioner til 2. Korintherbrev 5,1-5) sammen med menneskehjertets længsel og dets drømme.

Salmen forløber altså ad et dobbelt spor, et eksistentielt og et kirkehistorisk. Den handler både om menneskehjertets forsoning med Gud og om menigheden. Det første aspekt træder tydeligst frem, hvis salmen synges på Lindemanns romantiske melodi, og det andet, hvis den synges på Laubs.

Grundtvig forstår kristendommen sådan, at så længe hjertet banker i barmen, og så længe nogen tør komme sine drømme og længsler i hu, så er der et håb i menneskelivet, som Guds ord kan knytte an til. Vi bygger kirke og holder gudstjenesten på længslen efter at blive forsonet med Gud, som vores hjerter fortæller os, er hvad vi er skabt til. Denne længsel udspringer af menneskelivet selv og tændes af alt stort og skønt herneden. Guds kærlighed er i skaberværket som en Himmel-glans i muldet, og det skaber søde morgendrømme i vores hjerter. Kristendom er, at vi samles om Guds ord på, at han er med os i denne sin kærlighed og vil vise os en større og forklaret herlighed – at han vil komme til vores gæstekammer og holde nadver med os.

Kristoffer Garne

Studietur

Menighederne afholder studietur til Italien *den 18.-25. april 2017*. Vi bor i Ravenna og Bologna og besøger desuden Ferrara, Mantua og Modena. Torben Damsholt er vores cicerone. Tilmeldinger modtages *fra 1. oktober til 1. november*. Man henvender sig til Marianne Knudsen på mail: marianne.knudsen47@gmail.com med navn som anført i pas. Tilmeldingerne registreres i den rækkefølge de indløber, og deltagerantallet er begrænset til 35. Medlemmer af menighederne har fortrinsret. Prisen forventes at blive kr. 10.000. Der afholdes et orienterende møde i præsteboligen i Vartov mandag den 14. november kl. 19.30.

Marianne Knudsen, Jens Hestbech, Torben Damsholt, Niels Grønkjær

Fyraftenssalmesang i Immanuels

Københavns Valgmenighed inviterer til fyraftenssalmesang i Immanuelskirken *fredag den 7. oktober kl. 16-17* ved Tage Liengaard og *fredag den 4. november kl. 16-17* ved Rasmus Jensen. Der vil være orgelmusik

Kulturnat i Vartov Kirke

I lighed med tidligere år er Vartov Kirke åben på kulturnatten *fredag den 14. oktober*. Kl. 18.30, 19.30, 20.30 og 21.30 er der kort introduktion til Vartov, orgelspil og fælles salmesang. Knap en halv times varighed.

Studiekreds over Luther

Som optakt til reformationsjubilæet næste år læser vi Niels Henrik Arendts fine lille bog *Frihed – Martin Luther i kortform* (Forlaget Anis 2016, 85 sider). Til første gang kapitlet 'Befrielse', frem til side 25. Bogen kan købes for kr. 100 hos Niels Grønkjær. Studiekredsen finder sted følgende *tirsdage kl. 16.30* i præsteboligen i Vartov: 25/10, 1/11, 8/11, 15/11 og 22/11. Man behøver ikke tilmelde sig.

Reformationstale i Vartov ved Christoffer Emil Bruun

Som led i nedtællingen til reformationsjubilæet i 2017 holder kronikredaktør ved Politiken Christoffer Emil Bruun *mandag den 31. oktober kl. 17* en aktuel reformationstale. Det sker på baggrund af Grundtvigs reformationstale fra 1847 som fremføres af Rasmus Jensen. Der vil være et musikalsk indslag. Der er fri adgang til arrangementet som finder sted i *Vartovs Store Sal* og slutter kl. 18.15.

Djævelen hos Dostojevskij og Mann

Ved menighedsmødet *mandag den 7. november kl. 19.30* taler Rasmus Vangshardt om Dostojevskijs *Brødrene Karmazov* og Thomas Manns *Doktor Faustus*. Begge romaner indeholder djævlesamtaler, den onde selv i samtale med hovedpersonerne. Som regel er Djævelen ligefrem en ældre, tweed-klædt og lidt næsvis gentleman, og han har tit travlt med at bekymre sig om både pladsmangel og middelmådighed i helvede. Foredraget fortæller om djævel og dæmoni i to store europæiske romaner. Rasmus Vangshardt underviser i litteratur på Syddansk Universitet, anmelder bøger i Kristeligt Dagblad og er medlem af Københavns Valgmenighed.

Adventsmøde

Mandag den 28. november holdes adventsmøde i Vartov. Vi begynder i kirken kl. 17 med musik ved violinist Elisabeth Zeuthen Schneider og organist Inge Bønnerup. Derefter samvær i menighedssalen med sang og musik og med oplæsning ved Ida Jessen. Der vil være en forfriskning og lidt mad. Mødet slutter kl. 19.30.

Advent for børn

Efter gudstjenesten *den 4. december* i Vartov Kirke afholdes den årlige adventssammenkomst i menighedssalen og præsteboligen for børn, deres forældre og bedsteforældre. Vi spiser boller og æbleskiver, tænder de to første lys i adventskransen, laver juledekorationer, synger julesalmer og hører juleevangeliet. Giv gerne et vink hvis I agter at deltage.

Signe Rørdam Thomsen, Mette Vestergaard, Niels Grønkjær

Adresser

Præst: Niels Grønkjær, Løngangstræde 24, 2., 1468 København K, tlf. 33 13 30 31
e-mail: ng@kvvv.dk - hjemmeside: www.kvvv.dk

Københavns Valgmenighed

Formand:

Jens Hestbech
Gl. Kongevej 19, 3. th., 1610 København V
Tlf. 31 90 75 97

Forretningsfører:

Per Lund-Hansen
Jonstrupvangvej 8, 3500 Værløse
Tlf. 44 47 47 27/20 68 47 27
Bank: 1551 - 9028390

Kirketjener:

Rasmus Jensen
Struensegade 29, 4.th., 2200 København N
Tlf. 22 40 19 37

Organist:

Tom Ernst
Esplanaden 5B, st.tv., 1263 København K
Tlf. 33 12 69 52

Vartov Valgmenighed

Formand:

Vibeke Hein
Kongevejen 467 B, 2840 Holte
Tlf. 20 19 89 90

Forretningsfører:

Kurt Gottfredsen
Opnæsgård 57, 1. th., 2970 Hørsholm
Tlf. 31 95 63 72
Bank: 6194 - 4170277452

Kirketjener:

Agnete Veit
Nørre Allé 75, 7. 829, 2100 København Ø
Tlf. 40 38 55 44

Organist:

Inge Bønnerup
Peter Bangs Vej 153, 1. tv., 2000 Frederiksberg
Tlf. 33 32 68 90

For børnepasning under gudstjenester: Kontakt Signe Rørdam Thomsen på
roerdam@hotmail.com

Valgmenighedernes hjemmeside er www.kvvv.dk

Bladets redaktion: Niels Grønkjær (ansvarshavende), Lilly Wiberg, Søren Anker-Møller
Forsidevignet: Peter Hentze

Afsender:

Københavns og Vartov
Valgmenigheder
Løngangstræde 24, 2.
1468 København K

Gudstjenester i Vartov Kirke og Immanuelskirken*

2. oktober (19. søndag efter trinitatis)
Vartov Kirke kl. 10

9. oktober (20. søndag efter trinitatis)
Ingen gudstjeneste. Sjællandske valgmenigheds-
heders efterårsmøde i Osted

16. oktober (21. søndag efter trinitatis)
Vartov Kirke kl. 10
Immanuelskirken kl. 16

23. oktober (22. søndag efter trinitatis)
Vartov Kirke kl. 10

30. oktober (23. søndag efter trinitatis)
Immanuelskirken kl. 10
Korsang
Sommertid slutter

6. november (allehelgen)
Vartov Kirke kl. 10

13. november (25. søndag efter trinitatis)
Immanuelskirken kl. 10
Korsang
Vartov Kirke kl. 16

20. november (sidste søndag i kirkeåret)
Vartov Kirke kl. 10

27. november (advent)
Immanuelskirken kl. 10
Korsang

4. december (2. søndag i advent)
Vartov Kirke kl. 10
Adventssammenkomst for børn

11. december (3. søndag i advent)
Vartov Kirke kl. 10
Immanuelskirken kl. 16

18. december (4. søndag i advent)
Vartov Kirke kl. 10
Ingrid Ank

24. december (juleaften)
Immanuelskirken kl. 13.30
Vartov Kirke kl. 15

25. december (juledag)
Vartov Kirke kl. 10

26. december (anden juledag)
Immanuelskirken kl. 10

1. januar 2017 (nytårsdag)
Immanuelskirken kl. 16

KALENDER

Fredag den 7. oktober kl. 16:
Fyraftenssalmesang i Immanuelskirken ved
Tage Liengaard

Søndag den 9. oktober:
De sjællandske valgmenigheders efterårs-
møde i Osted

Mandag den 31. oktober kl. 17:
Reformationstale ved Christoffer Emil Bruun
Vartovs Store sal

Fredag den 4. november kl. 16:
Fyraftenssalmesang i Immanuelskirken ved
Rasmus Jensen

Mandag den 7. november kl. 19.30:
Menighedsmøde i Vartov
Rasmus Vangshardt: Djævel og dæmoni hos
Thomas Mann og Dostojevskij

Mandag den 28. november kl. 17:
Adventsmøde i Vartov

Søndag den 4. december:
Adventssammenkomst for børn

Torsdag den 8. december kl. 19.30:
Julekoncert i Immanuelskirken med Tove
Hyldgaard og Tonny Landy

*Immanuelskirken ligger på Forhåbningsholms Allé 20, Frederiksberg.